УДК 378.147

ПРИЧИНИ ТРУДНОЩІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ НАВИЧОК ГОВОРІННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Тішкова О.Ф., викладач кафедри
іноземних мов факультету маркетингу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

У статті порушено проблему навчання навичок говоріння іноземною мовою (англійською): розглянуто психологічні особливості говоріння, надана характеристика діалогічного та монологічного мовлення, наведено аргументи, чому потрібно навчати навичок говоріння, розмежовано поняття «галаслива аудиторія» та «неконтрольована аудиторія», доведено, що «студентоцентровані» заняття є більш сприятливими для вивчення мови, ніж заняття, орієнтовані на викладача, виявлені причини слабкого рівня говоріння серед китайських студентів та описано шляхи їх подолання, а також наведено поради викладачам, як заохотити студентів до говоріння.

Ключові слова: *навчання говоріння, англійська мова, діалогічне та монологічне мовлення, мотивація студентів, труднощі навчання говоріння.*

В статье затронута проблема обучения навыков говорения на иностранном языке (английском): рассмотрены психологические особенности говорения, дана характеристика диалогической и монологической речи, приведены аргументы, почему нужно учить навыкам говорения, разграничены понятия «шумная аудитория» и «неконтролируемая аудитория»; доказано, что «студентоцентрированные» занятия являются более благоприятными для изучения языка, чем занятия, ориентированные на преподавателя, выявлены причины слабого уровня говорения среди китайских студентов и описаны пути их преодоления, а также приведены советы преподавателям, как поощрить студентов к говорению.

Ключевые слова: *обучение говорению, английский язык, диалогическая и монологическая речь, мотивация студентов, трудности обучения говорению.*

Tishkova O.F. THE CAUSES OF DIFFICULTIES IN TEACHING SPEAKING SKILLS AND THE WAYS OF OVERCOMING THEM

The article deals with the problem of teaching speaking skills in a foreign language (English), namely: it is described the psychological peculiarities of speaking, the characteristics of dialogue and monologue speech are given, arguments are given about why it is necessary to teach speaking skills, the notions of "noisy audience" and "uncontrolled audience" are distinguished, it is proved that "student-centered" classes are more conducive to language learning than teacher-oriented, the causes of poor speaking skills among Chinese students are detected and described the possible solutions of overcoming them, also there are some tips to teachers how to encourage students to speak.

Key words: *speaking skills teaching, English language, dialogue and monologue speech, students' motivation, difficulties of teaching speaking.*

Постановка проблеми. Мовлення являє собою вид мовної діяльності, за допомогою якого здійснюється усне вербальне спілкування. Найдосконалішою є та мова, користуючись якою мовець свідомо співвідносить мовні знаки з відповідним змістом, зумовленим мовленнєвою ситуацією. Така мова позначається термінами «ініціативна» або «спонтанна». Формуючи свої думки, мовець керується власною ініціативою, самостійно вибирає предметно-смисловий зміст і мовний матеріал, включаючи виражальні засоби мови.

Навчання говорінню – це лише частина навчання усного мовлення, оскільки усна форма навчання включає в себе й говоріння, і аудіювання. Звичайно, обидва ці процеси нерозривні в спілкуванні, тісно пов'язані вони й у навчанні: навчання говорінню неможливе без навчання розуміння мови на слух. Але ці різні види діяльності вимагають специфічних шляхів навчання.

Для здійснення мовлення необхідні певні умови (передумови):

1) наявність мовної ситуації, яка потенційно є стимулом до говоріння;

2) наявність знань про обсяг мовлення, що «живить» думку мовця, визначає те, що він говорить;

3) ставлення до об'єкта мовлення, яке залежить від минулого досвіду суб'єкта, системи його поглядів, почуттів, тобто від свідомості людини (зауважимо, що друга й третя умови залежать від рівня загального розвитку людини, її здібностей мислити і відчувати);

4) наявність мети повідомлення своїх думок, тобто того, навіщо людина говорить у цій ситуації.

У зв'язку з наявністю зазначених умов цікаво звернути увагу на такий факт: у про-

цесі навчання говорінню має місце «конфлікт» між другою й третьою умовами, з одного боку, і п'ятою умовою – з іншого. Наявність знань, думок, бажання висловити своє ставлення до чогось наштовхується на відсутність засобів вираження. Мабуть, під час традиційної організації мовного матеріалу (при некомунікативному підході до навчання говоріння) цей «конфлікт» (між «хочу» й «можу») нерозв'язний. Засвоєння часів, наприклад, відокремлене значним інтервалом, що не дає можливості природно висловити думку й призводить, крім усього іншого, до втрати інтересу до іноземної мови як засобу спілкування [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологічні аспекти проблеми формування мовленнєвої компетенції відображені в працях Л. Щерби, Л. Виготського, М. Жинкіна, І. Синиці. Педагогічні й методичні питання її формування розробляли й сучасні вчені: В. Бадер, О. Біляєв, Ю. Караулов, Л. Мацько, Т. Ладижинська, Н. Пашківська, М. Пентилюк, Г. Шелехова, В. Мельничайко. Концепції вивчення мови в процесі мовленнєвої діяльності відображені в працях І. Бодуена де Куртене, Ф. Буслаєва, Т. Панько, Г. Пассова, О. Потебні, Л. Щерби [7].

Постановка завдання. Мета статті – виявити причини труднощів під час навчання навичок говоріння й описати шляхи їх подолання (на прикладі китайських студентів).

Виклад основного матеріалу дослідження. Говоріння – це продуктивний вид мовленнєвої діяльності, за допомогою якого (спільно з аудіюванням) здійснюється усне вербальне спілкування. Змістом говоріння є вираження думок в усній формі. В основі говоріння лежать вимовні, лексичні, граматичні навички. Говоріння являє собою форму усного спілкування, за допомогою якого відбувається обмін інформацією, здійснювану засобами мови; установлюється контакт і взаєморозуміння, виявляється вплив на співрозмовника відповідно до комунікативних намірів мовця [5, с. 51].

Розглянемо *психологічні особливості говоріння.* Одним з основних завдань сучасного навчання говорінню є формування вторинної мовної особистості, здатної успішно здійснювати соціальну взаємодію з носіями іншої культури. Говоріння характеризується наявністю складної розумової діяльності з опорою на мовний слух, пам'ять, прогнозування й увагу. Воно може мати різну складність, починаючи від вираження афективного стану за допомогою простого вигуку, називання предмета, відповіді на запитання й закінчуючи самостійним розгорнутим висловлюванням. Цей перехід від слова й фрази до цілого вислову пов'язаний із різним ступенем участі мислення й пам'яті [2, с. 190]. За Ф. Кайнц, найдосконалішою є та мова, користуючись якою мовець свідомо співвідносить мовні знаки з відповідним змістом, зумовленим мовленнєвою ситуацією. Така мова позначається термінами «ініціативна» і «спонтанна» [3, с. 242]. Формуючи свої думки, мовець керується власною ініціативою, самостійно вибирає предметно-смисловий зміст і мовний матеріал, включаючи виражальні засоби мови.

Основною метою навчання говорінню є розвиток здатності здійснювати усне мовне спілкування в різноманітних соціально детермінованих ситуаціях.

Характеристика діалогічного та монологічного мовлення. Говоріння має дві форми: монологічну та діалогічну. Ці форми мають відмінності не тільки в лінгвістичних характеристиках, але й у психологічному плані. Розглянемо діалогічну форму говоріння з погляду розкриття психологічного змісту навчання іноземної мови.

Діалог – це процес спілкування двох або більше співрозмовників-партнерів, тому в рамках одного мовного акту кожен з учасників по черзі виступає як слухач і мовець. Діалогічне мовлення не можна спланувати, «запрограмувати», оскільки мовна поведінка одного партнера залежить від мовної поведінки іншого партнера.

Діалогічне спілкування з погляду ініціативності його учасників може бути двосторонньо ініціативним або багатосторонньо ініціативним, коли всі його учасники рівною мірою беруть участь у ньому. Воно може бути й однобічно ініціативним, коли активний лише один з учасників, а інший реактивний, як це буває в діалозі-опитуванні, діалозі-інтерв'ю.

Особливостями діалогічного мовлення є контактність учасників, спрямованість реплік, у яких виражається мовна й немовна поведінка партнера, знання обставин, а нерідко й хороше знання один одного. Усі ці особливості діалогічного спілкування зумовлюють еліптичність реплік, опущення, недомовленість [6, с. 97].

Таким чином, під діалогічними мовними вміннями розуміються такі мовні дії: формулювати запит інформації, задовольняти запит інформації, тобто комунікативно й ситуативно адекватно відповідати на запитання, повідомляти інформацію з метою її подальшого обговорення, висловлювати оцінні судження з приводу отриманої інформації.

Щодо монологічного мовлення, то це зв'язне безперервне висловлювання думок

однією особою, звернене до одного або декількох осіб (аудиторій). Мета цієї спрямованості, зверненості – досягти необхідного впливу на слухачів (слухача). На відміну від діалогічного мовлення, яке є здебільшого ситуативним, монологічне мовлення переважно контекстне, воно, як правило, будується без урахування ситуацій екстралінгвістичного характеру. Однак інколи воно може бути ситуативним, наприклад, спонтанне висловлювання – розгорнуті репліки в діалозі, які можна розглядати як стислі монологічні висловлювання («мікромонологи в діалозі»). Монологічне мовлення в деяких випадках може бути наочно-ситуативним, якщо воно супроводжується зоровим рядом у кінофільмі, телевізійних передачах [1, с. 5].

Оскільки монологічне мовлення є контекстним, до нього висуваються особливі вимоги: 1) воно повинне бути зрозумілим «саме по собі», тобто без немовних засобів, які часто грають велику роль у ситуативності діалогічного мовлення; 2) воно має бути послідовним і логічним, повнота і зв'язність викладу думки є найважливішими якостями монологічного мовлення, що випливають із контекстної природи [9, с. 11].

Монологічне мовлення має такі комунікативні функції: комунікативну – повідомлення нової інформації у вигляді знань про предмети і явища навколишньої дійсності, опис подій, дій, стану; здійснення впливу – переконання кого-небудь у правильності тих чи інших думок, поглядів, переконань, дій; спонукальну – спонукання до дії або запобігання дії; емоційно-оцінну [3, с. 99].

Особливу увагу під час навчання іншомовному мовленню необхідно звернути на методичні принципи: інтенсифікацію навчальної діяльності студентів та підвищення її комунікативної спрямованості. Від рівня педагогічної майстерності викладача залежить формування мотивації до вивчення іноземної мови й зацікавленості студентів. Правильне управління мотивацією суттєво підвищить ефективність навчання, створить позитивні емоції від пізнання нового. Найвагомішою складовою частиною у формуванні позитивних мотивів є особистість викладача, який зможе сформувати мотивацію у студентів такими способами й методами, які будуть унікальними й відрізнятимуться від інших.

Використання сучасних технологій навчання в оволодінні іноземною мовою сприятиме як удосконаленню процесу формування іншомовної комунікативної компетентності студентів, так і розвитку їхніх інтелектуальних здібностей, набуття важливих знань і вмінь [4, с. 14].

Чому потрібно навчати навичок говоріння?

1. *Мотивація.* Багато студентів ототожнюють здатність говорити мовою і знання мови й таким чином розглядають навчання мови як навчання говоріння мовою. Отже, якщо студенти не навчаються, як говорити, або не отримують жодної можливості говорити в аудиторії, вони можуть скоро втратити мотивацію й інтерес у навчанні. З іншого боку, якщо доречні види вправ правильно подані, говоріння в аудиторії може бути розвагою, підвищувати загальну мотивацію студента й робити аудиторію динамічною та веселою.

2. *Говоріння є фундаментальним для людської комунікації***.** У повсякденному житті більшість із нас говорить більше, ніж пише, однак багато вчителів англійської мови все ще приділяють більшу частину аудиторного часу на практику читання та письма, майже ігноруючи говоріння й аудіювання. Проте якщо ми хочемо навчити студентів спілкуватися англійською мовою, потрібно приділяти більше часу цьому виду діяльності. Щоб зрозуміти, наскільки важлива усна комунікація, варто лише підраховувати, скільки часу на день людина витрачає на усну комунікацію, а скільки на письмову.

Викладач також може стикатися з такими **аргументами проти навчання навичок говоріння.**

1. *Студенти не кажуть нічого.* Один зі способів побороти цю проблему – це знайти корінь проблеми й почати звідти. Якщо проблема існує в культурі, тобто якщо в певній культурі студенти не звикли говорити вголос в аудиторії або якщо студенти почуваються ніяково, коли говорять перед іншими студентами, то щоб зламати цей культурний бар'єр, потрібно створити й установити свою власну «аудиторну культуру» («classroom culture»), де говоріння вголос англійською мовою є нормою. Щоб зробити це, потрібно розрізняти «свою аудиторію» від «інших аудиторій» у навчальному закладі, наприклад, розставивши парти в аудиторії інакше, по групах (замість ліній і т. п.), декорувавши стіни англійською мовою та культурними плакатами. Схвальні відгуки також допомагають підбадьорити та розслабити сором'язливих студентів.

Ще один спосіб мотивувати студентів більше говорити – розмістити відсоток їхніх останніх оцінок за навички говоріння та довести до їх відома, що вони оцінюються постійно протягом семестру.

Зовсім іншою причиною мовчання студента може бути те, що аудиторні види діяльності є нудними або націлені на інший рівень. Досить часто цікава комунікативна

діяльність говоріння не є настільки цікавою та комунікативною, як насправді вважає викладач, і все, що вимагається від студентів – це лише дати відповідь «так» або «ні», що вони роблять швидко, а потім знову сидять мовчки чи гірше того – голосно говорять своєю рідною мовою. Отже, викладачам потрібно переглянути, які саме типи вправ для розвитку навичок говоріння вони використовують на заняттях, і зрозуміти, чи ці вправи дійсно викликають інтерес у студентів і створюють реальну потребу для комунікації.

Мотивувати студентів говорити англійською мовою можна також тоді, коли викладач буде говорити в аудиторії англійською мовою якомога більше. Якщо ж викладач сам соромиться говорити англійською мовою, то як він може очікувати від своїх студентів подолати страх говорити англійською мовою? Проте Свейн (Swain) зазначає, що не потрібно хвилюватися з приводу ідеального акценту носія мови, оскільки «ми вчимося говорити говорячи» («We learn to speak by speaking»), це стосується як викладачів, так і студентів. Чим більше викладач практикується, тим більше він удосконалює власні навички, а також допомагає студентам покращити їхні.

2. *Коли студенти працюють в парах або групах, вони припиняють говорити їхньою рідною мовою*. Тут викладач має подумати над такими питаннями:

– чи є завдання підсильним для рівня студентів? Чи будуть вони здатні його завершити? Якщо завдання виявиться надто складним чи надто простим, студенти перейдуть на свою рідну мову. Також деякі студенти, особливо початкового рівня, часто використовують рідну мову як емоційну підтримку, перекладаючи слово за словом і перевіряючи, чи вони зрозуміли завдання, перш ніж почати говорити. У випадках із цими студентами потрібно бути терплячим, очевидно, що коли їхня впевненість у говорінні англійською мовою зросте, їхня залежність від рідної мови почне зникати;

– чи всі студенти є активними під час заняття і чи є вправа цікавою? Якщо студенти не мають чого сказати чи не відчувають потреби сказати, можна не сумніватися, що вони будуть говорити рідною мовою;

– чи правильно був відведений час для виконання вправи? Час для говоріння в аудиторії іноді може бути надзвичайно важливим. Немало викладачів помічали, що їхнє мовлення закінчувалося тоді, коли продовжувалася балаканина студентів під час перерви на рідній мові. Після перерви можна дати студентам певну діяльність, щоб їх заспокоїти та сфокусувати перед виконанням вправ на говоріння в групах або парах.

Щоб завадити студентам говорити рідною мовою, треба ходити по аудиторії, відслідковувати їхню участь, підтримувати їх і допомагати їм, якщо студенти цього потребують. Якщо деякі студенти продовжують говорити рідною мовою, тоді потрібно попросити їх залишитися після заняття, поговорити з ними наодинці та пояснити їм важливість говоріння англійською мовою й запитати їх, чому вони не хочуть говорити англійською мовою в аудиторії. Можливо, вони потребують додаткового запевнення, або вони не люблять працювати з певними студентами, або є інша проблема, яку викладач може допомогти їм вирішити.

3. *Коли всі студенти говорять разом, ситуація стає надто галасливою й неконтрольованою, тому деякі викладачі втрачають контроль над аудиторією*.

Насамперед потрібно розділяти два пункти: галаслива аудиторія та неконтрольована аудиторія. Аудиторія, заповнена студентами, які розмовляють англійською мовою, навіть якщо в ній гамірно – це те, що потрібно викладачеві. Викладач може відчути, що він втрачає контроль, тому що аудиторія раптово стала студентоцентрованою («student centred»), а не орієнтованою на викладача («teacher centred»). Заняття, на яких у центрі уваги студент, коли студенти комунікують у групах, є більш сприятливими для вивчення мови, ніж заняття, орієнтовані на викладача. Тому викладачі повинні запитати себе, наскільки орієнтованими на студента є їхні заняття.

Неконтрольована аудиторія, з іншого боку, – це інше питання. Коли викладач буде обходити аудиторію й відслідковувати, як студенти працюють у групах, він може заспокоїти ту групу, яка заважає іншим студентам, і сконцентрувати їхню увагу на завданні. Якщо ж студенти продовжують бути надто галасливими, викладачеві потрібно змінити тип вправи на більш контрольовану, наприклад, на письмове завдання, де студенти мають працювати індивідуально та в тиші. Коли студенти заспокоїлися, викладач може повернутися до початкового завдання або до іншого групового завдання [11].

Як ми всі знаємо, навчання та вивчення мови включає в себе чотири види діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо. Мати слабкий рівень говоріння означає бути нездатним висловити свою думку вербально іншому мовцеві. Це є значущою проблемою більшості китайських студентів. Може здатися дивним той факт, що багато китайських студентів, вивчаючи англійську

мову понад 10 років, мають слабкий рівень розмовної мови, при цьому вони можуть досить добре читати та писати. Правильно скомбінувати слова, щоб сформувати речення, для них зазвичай є складним завданням.

Причини слабкого рівня говоріння серед китайських студентів.

1. *Відсутність інтересу***.** Більшість студентів не зацікавлені говорити англійською мовою, усе, що їм потрібно, – це читати чи писати, щоб здати курс англійської мови. Вони вважають, що читання та письмо будуть окремим і додатковим завданням для них у вивченні мови. Вони також вважають, що практикувати говоріння англійською мовою потрібно лише тим, хто має намір подорожувати закордоном, отже ті, хто не практикує говоріння, залишаються в кращому разі на тому ж рівні.

2. *Незручності***.** Більшість студентів також вважає, що спілкуватися англійською мовою з тими, хто може зрозуміти китайську, незручно.

3. *Неадекватна платформа для говоріння*. Великою проблемою є те, що студенти/учні вивчають англійську мову в середовищі, де мова практикується неадекватно. У більшості шкіл немає іноземних учителів, учні можуть їх бачити лише по телебаченню.

4. *Сором'язливість із боку студентів***.** Очевидно, що деякі студенти також почуваються ніяково, коли говорять англійською мовою. Можливо, вони бояться бути висміяними, роблячи помилки під час говоріння.

Шляхи вирішення проблем слабкого рівня говоріння

1. *Заохочення*. Викладачі можуть підбадьорити студентів говорити англійською мовою, даючи приклади та встановивши атмосферу говоріння. Як частина заохочення можуть бути вручені призи тим студентам, які формують звичку говорити англійською мовою на всіх рівнях навчання. Для тих студентів, які надають перевагу китайській мові на заняттях англійської, може бути застосоване відповідне покарання, особливо в старших класах школи та ВНЗ. Покарання може бути такого виду: усний переклад тексту з китайської мови на англійську, описати певний вид діяльності й розіграти його англійською мовою, публічна промова.

2. *Читання*. У вільний час студенти можуть читати вголос статті, історії, поеми й т. д. Усе, що вони мають зробити, – це стати на відкритому просторі й читати текст уголос так, ніби вони читають його для слухачів. Крім цього, вони також можуть читати уривки в аудиторії під час заняття й обговорювати їх із викладачем або з одногрупниками. Читаючи, студенти повинні знаходити значення нових слів у словнику й практикувати вимову слова в реченні.

3. *Читання та переказ історій.* Студентам треба надавати можливість і заохочувати їх до читання та переказу історій англійською мовою, це можна робити не лише на занятті, а й у позанавчальний час. Можна почати з коротких і простих історій, поступово перейти до складніших і довших. Коли студенти переказують історії своїм одногрупникам/друзям, вони ознайомлюються з новими словами та структурами, які пізніше їм буде легше використовувати в їхній повсякденній комунікації.

4. *Аудіювання*. Студенти повинні сформувати звичку слухати новини та дивитися фільми англійською мовою. Під час прослуховування вони повинні звертати увагу на вимову й інтонацію. Вони можуть слухати новини чи дивитися фільми в групі, після чого обговорювати їх англійською мовою.

5. *Промова/оголошення*. Іншим ефективним шляхом для студентів покращити їхню усну англійську є виголошувати промови та робити оголошення під час заняття та в позанавчальний час. Це не лише допоможе їм стати більш обізнаними та вільно спілкуватися англійською мовою, але й надасть їм сміливості, звільнить від сором'язливості та нервування, коли вони будуть говорити англійською мовою.

6. *Переклад*. Студенти також можуть усно перекладати оголошення, короткі історії, промови й т. п. із рідної мови на англійську. Вони можуть працювати в парах, коли один студент говорить, а інший перекладає. Вони повинні робити це по черзі хоча б протягом певного періоду часу, як під час заняття, так і вдома.

7. *Драматизація/рольова гра*. Час від часу викладачі можуть надавати студентам можливість поставити виставу/п'єсу/рольову гру англійською мовою. При цьому студенти можуть мати достатньо часу для репетиції того, що вони хочуть сказати, перш ніж грати це. Практикуючись, вони будуть вивчати слова та будуть у подальшому їх використовувати під час спілкування.

8. *Дебати/змагання промов*. Дебати та змагання промов час від часу можуть бути організовані як в аудиторії, так і поза нею, на телебаченні, радіо та в будь-якому іншому місці, де необхідно. Змагання можуть відбуватися між двома або декількома школами. Студенти, які перемогли в змаганні, мають отримати призи, проте не лише вони; ті студенти, які програли, теж мають отримати призи за виявлене бажання та сміливість взяти участь у змаганні. Це буде слугувати мотивацією для них наступного разу виступати краще, а також для тих,

хто вчиться гірше, відкрити свій потенціал. У цілому основна увага приділяється тому, що студенти заохочуються говорити без жодного страху робити помилки.

9. *Куточок англійської мови*. Це час і місце, де студенти можуть практикуватись у говорінні англійською. Він має бути організований регулярно, щоб упевнитися, що студенти мають більше часу говорити англійською мовою з викладачами, одногрупниками та друзями.

Отже, якщо будуть правильно організовані ці та інші види діяльності, у студентів не залишиться шансів для низького рівня говоріння [12].

Поради викладачам, як заохотити студентів до говоріння

1. Нехай студенти самі обирають теми, які зазначені в підручнику, саме ті теми, які будуть цікаві для них.

2. Виправляти студентів слід лише тоді, коли щось незрозуміло. Мета вправ на говоріння – щоб студент відчував себе впевнено та покращував навички говоріння, а не використовував бездоганну граматику, хоча якщо студент просить, щоб його виправляли більше, то, звичайно, викладач має це робити.

3. Потрібно упевнитися, що жоден студент не насміхається, не дражнить чи скаржиться на навички говоріння інших студентів.

4. Робіть помилки самі! Ніщо так не заспокоює нервового студента, як викладач, який сам робить помилки (і не розголошує це).

5. Коли ви не знаєте відповіді на запитання, визнайте це. Подивіться відповідь і дайте її на наступному занятті.

6. Розділіть клас на менші групи. Боязко говорити перед великою групою з більше ніж 15 студентами, навіть коли мовець сидить.

7. Пригостіть студентів солодощами та напоями. Вони можуть допомогти «to break the ice» перед говорінням [10].

Висновки з проведеного дослідження. Ми з'ясували, що дуже важливе місце в процесі навчання діалогічного мовлення необхідно відвести рольовій грі, наприклад, у формі обміну інформацією, на основі сценарної розробки, у формі встановлення, підтримки й розвитку міжособистісних відносин, а також у вигляді різних ігрових прийомів (дія з предметами, пантоміма, використання фото й малюнків, текстів, газетних публікацій). Особливу увагу під час навчання іншомовному мовленню необхідно звернути на методичні принципи: інтенсифікація навчальної діяльності студентів і підвищення її комунікативної спрямованості. Від рівня педагогічної майстерності викладача залежить формування мотивації до вивчення іноземної мови й зацікавленості студентів. Правильне управління мотивацією суттєво підвищить ефективність навчання, створить позитивні емоції від пізнання нового. Найвагомішою складовою частиною у формуванні позитивних мотивів є особистість викладача, який зможе сформувати мотивацію у студентів такими способами й методами, які будуть унікальними й відрізнятимуться від інших. Також використання сучасних технологій навчання в оволодінні іноземною мовою сприятиме як удосконаленню процесу формування іншомовної комунікативної компетентності студентів, так і розвитку їхніх інтелектуальних здібностей, набуттю важливих знань і вмінь.

Подальші наукові розвідки можуть бути пов'язані з особливостями та труднощами навчання аудіюванню.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артемов В. Психологія навчання іноземним мовам. М.: Просвещение. 1969. 192 с.

2. Гальцкова Н., Гез Н. Теорія навчання іноземних мов. лінгводидактика і методика. М.: Академія. 2006. 336 с.

3. Гез Н. Методика навчання іноземних мов у середній школі. М.: Вища школа. 1982. 373 с.

4. Драчук О. Формування навичок і вмінь говоріння студентів мовних спеціальностей. Збірн. наук. праць. Бакалаврські он-лайн читання. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків, 2014. Вип. № 2. С. 14.

5. Жинкін Н. Психологічні особливості спонтанної мови. М., 1990. 179 с.

6. Заремская С., Слободчиков А. Развитие инициативной речи учащихся. М., 1983. 201 с.

7. Кабанова М. Розвиток мовленнєвої компетенції на уроках англійської мови як умова соціалізації учнів. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/48572/.

8. Мороз Т. Методика розвитку навичок усного мовлення на уроках англійської мови. URL: http://englishlityn.blogspot.com/2015/12/blog-post_10.html.

9. Пасів Є., Царьков В. Концепції комунікативного навчання. М.: Вища школа. 1993. 180 с.

10. How to encourage speaking confidence. URL: http://learnedwords.com/improve-speaking-confidence-in-conversation-classes/.

11. Teaching speaking skills 2 – overcoming classroom problems. URL: https://www.teachingenglish.org.uk/article/teaching-speaking-skills-2-overcoming-classroom-problems.

12. TESOL Viewpoint, Causes and Solutions to Poor Spoken English among Chinese Students. URL: https://americantesol.com/blogger/tesol-viewpoint-causes-and-solutions-to-poor-spoken-english-among-chinese-students/.